

Uitgave van Vereniging Woodbrookers Barchem

MAART 2017

Woodbrookers Berichten

7

In deze WBB:

Laten we durven
Griet Op de Beeck

Lezing en gesprek Frits de Lange
en Ineke Koedam. Een verkorte weergave

Programma Woodbrookers 2017

7

INHOUD

Ter Zake	4
Agenda	4
Van het bestuur	5
Laten we durven, Griet Op de Beeck	5
Verslag Lezing op de berg	6
Lezing en gesprek Frits de Lange en Ineke Koedam	9
Impressie cursus Levenskunst	12
Programma Woodbrookers 2017	16
Lezing op de berg	16
Zinzoekers zijn zinmakers	17
Schilderdagen	18
Levenskunst tot op hoge leeftijd	18
Wat en wie bij de Woodbrookers	20
Over het lidmaatschap	21
Mutaties	21
Legaat	22
Colofon	22

VAN DE REDACTIE

Ter Zake

Zie hier nummer 7 van de WoodbrookersBerichten. Het is altijd weer een vraag of er voldoende kopij op tijd is om een mooie WBB te maken. Dat maken gebeurt als ik alle stukken heb aangeleverd bij Marianne Scheepens. Dan start pas het echte werk. En iedere keer als ik dan de papieren versie in handen heb, ben ik blij dat het weer gelukt is. Het leuke is dat er vervolgens vriendelijke en waarderende opmerkingen binnenkomen over zowel de inhoud als de vormgeving. Marianne verzorgt al jaren het hele proces van alles wat er komt ná het opsturen van de kopij. Ik ben erg blij met haar ordening, opmaak van teksten en de grafische uitvoering, (kijk ook maar eens naar de kaft: dat zijn de teksten van de Woodbrookers, ingeweven in het vloerkleed op de eerste verdieping van het hotel!).

In deze WBB 7 leest u over de nieuwe weekends en de zomerse schilderdagen. U leest een verslag, gemaakt door Foeke Zeilstra, die als nieuwkomer aan het weekend over levenskunst deelnam. We kijken met Cees Otto terug naar een middaglezing op de berg georganiseerd door de Programmagroep. Dit keer over de betekenis van de Woodbrookers vandaag de dag. Het is stof tot nadenken, voor leden en belangstellenden. En wie weet, komt er van u een reactie, dat zou heel plezierig zijn.

De vergaderingen van het bestuur starten we (vanzelfsprekend) met een korte stilte. Om de beurt lezen we daaraan voorafgaand 'iets' voor. Bart van der Elst liet zijn keuze vallen op een gedicht van Griet Op de Beeck 'Laten we durven'. Ik geef het u met vreugde door.

Veel leesplezier!

Marijke Sondorp

AGENDA

12 maart 2017

Lezing op de berg

Interactief college over muziek door Dores Lignac

8 en 9 april 2017

Zinzoekers zijn zinmakers

Inleider: Laurens ten Kate

26 - 30 juni 2017

Schilderdagen

Leiding Marijke Sondorp

11 - 12 november 2017

Weekendcursus Levenskunst tot het einde toe

Inleiders: Frits de Lange en Ineke Koedam-Visser

VAN HET BESTUUR

Begin vorig jaar nam Dirk Somsen afscheid als bestuurslid en Machteld Heslinga kwam als ervaren kracht de groep versterken. We realiseren ons goed dat we al een paar jaar met een drietal bestuursleden zijn. Dat is eigenlijk tegen onze statuten in. We begrijpen wel dat onze vergrijzende vereniging geen verkiezingen meer hoeft te organiseren, want niemand staat te trappelen om zijn invloed en krachten aan te wenden om de activiteiten van de Woodbrookers te helpen organiseren. Toevallig is er niet zo heel veel te doen, maar we zijn als drietal zo kwetsbaar. En dát baart zorgen.

In 2016 hielden we ons in Barchem een weekend bezig met 'Wat betekent en is vrijzinnig geloven?'. Een weekend dat zeer aansloot bij het gedachtegoed van de Woodbrookers. En waarbij de deelnemers vroegen om in 2017 wéér met dit thema aan de gang te gaan. Nu in april zetten we opnieuw onze vrijzinnigheid ter discussie.

Het andere onderwerp waar we graag met elkaar over van gedachten wisselen, levenskunst op latere leeftijd, komt in november weer aan bod. Het laatst georganiseerde weekend in november van 2016 over Levenskunst was volgeboekt. We moest zelfs belangstellenden teleurstellen, maar we hebben hen toegezegd wederom dit thema op de agenda te zetten. En zie daar: 11 en 12 november 2017.

Voor wie eens een paar dagen weinig wil discussiëren, maar zich wel wil bezinnen en ook gezellig wil praten en lachen, die kan goed terecht bij de schilderdagen. Actief ontspannen met tekenen, schilderen en drukken. In een kleine groep. Kom er maar bij!

Marijke Sondorp, voorzitter Vereniging Woodbrookers Barchem

GRIET OP DE BEECK

Laten we durven

Laten we graag zien omdat we dat kunnen, en leven - voluit en gretig - omdat wij dat mógen en het daarom dubbel zo goed moeten doen.

Laten we beter leren weten, niet meer morsen met de dagen die al die anderen, daar vandaag, zomaar, opeens zijn kwijtgeraakt.

Laten we geen engelen zijn, maar als het kan toch ook geen duivels.

Laten we mensen zijn. En helemaal onszelf worden, niet wie we denken dat anderen wilden dat we waren.

Laten we moed houden, durven wankelen en redden wat er te redden valt. Onszelf bijvoorbeeld, en mekaar.

Laten we stoppen met hopen en doen wat moet gebeuren om het te doen gebeuren, en mild zijn voor wie dat nog niet kan.

Laten we ze openlaten: onze deuren, onze armen, onze geesten.

Laten we pantsers afleggen, en het en de andere tegemoet treden, telkens weer.

Laten we slapende honden keihard wakker maken.

Blijven geloven in dromen die ook uitkomen. Veel verwachten, genoeg spijt hebben, in zeven sloten tegelijk lopen, alle dingen aankijken, ook dat wat ons verontrust.

En laten we minachting koesteren voor de hopeloosheid, weten wat we waard zijn, onszelf gunnen wat we verdienen, want dat is vaak meer dan we geneigd zijn te denken.

En laten we begrijpen wat de liefde is, onthouden dat dat alles is, of toch bijna.

Laten we durven.

Ja.

22 maart 2016

VERSLAG LEZING OP DE BERG

De Woodbrookers- gedachte als erfgoed

Datum: 6 november 2016

Inleider: Professor Herman Noordegraaf,
hoogleraar Diaconaat aan de Protestantse Universiteit

Deelnemers: 16

De lezing wordt geopend met de navolgende woorden: “24 november 2007. Het kabinet Balkenende/Bos ruziën over van alles, maar vooral over de verlenging van onze militaire missie in Uruzgan. Bos speelde het niet hard en in een soort **Woodbrookersenthousiasme** vinden de twee mannen elkaar!” Dit schreef journalist Marc Chavannes in de NRC van die dag, kennelijk weet men misschien zonder Barchem te kennen, wel van Woodbrookers, die elkaar altijd en uiteindelijk weten te vinden in een compromis of overtuiging.

Inleider Herman Noordegraaf, sloot direct aan bij deze woorden en verhaalde dat hij de net uitgekomen biografie van K.H. Miskotte aan het lezen was en daarin aantrof dat deze theoloog in 1920 een lezing hield in Barchem over de dichteres Maria Dermout.

Vervolgens schetste Herman kort de geschiedenis van de Woodbrookers:

Dr. J. Rendel Harris, nodigde in 1906 een groep Leidse studenten uit naar het Woodbrooke-Settlement bij Selly Oak te komen, alwaar de Quaker-spirit doordringt in het leven. (Nog steeds!!)

Mensen van zeer verschillende richting en van verschillende landen brengen hier enige tijd met elkaar door en trachten, ook bij verschil van beginsel, elkaar te verstaan en elkaars

overtuiging te waarderen. De groep studenten die terugkeerde naar Nederland wilde deze in Woodbrooke gevonden schatten bewaren en in 1908 tijdens een reünie op 28 december ten huize van Mej. M.C. Heldring aan de Heerengracht 388 te Amsterdam, werd de vereniging “Woodbrookers in Holland” opgericht. Eerste voorzitter werd de latere professor K.H. Roessingh, toen 22 jaar!

Zie verder “100 jaar Woodbrookers” door Dores Lignac.

Men ging tijdens zomercursussen, eerst in Lunteren met elkaar in gesprek over levensvragen, gelijkwaardigheid en hoe men van betekenis kon zijn voor de samenleving. In 1912 werd de zomercursus gehouden in Barchem en de baronesse Van Heeckeren van Kell, eigenares van Huis Ruurlo, werd door deze samenkomsten geraakt en bood een tot haar bezittingen behorend terrein aan, met als opdracht het lezingenzaaltje, waar wij nu zijn, te bouwen naar het voorbeeld van dat in Woodbrooke, Selly Oak. Later kwamen de slaaphuisjes, 64 slaappleatsen en het Woodbrookershuis. Volgens de overlevering telde de Vereniging nooit meer dan 500 leden.

De antithese van Kuyper (de onverzoenlijke tegenstelling tussen Christenen en Andersdenkenden) werd in Barchem doorbroken. In de geest van de Quakers dienden de tegenstellingen juist overbrugd te worden, door de dialoog, met en voor andere mensen, vragen van identiteit, waar staan we voor, woorden als zingeving, verantwoord handelen, voor en met andere mensen. In 1933 benadrukte de eerste directeur van het Woodbrookershuis dr. Willem Banning dat niet alleen de sociale aspecten ons leven inkleuren, maar ook de religieuze. Verlangen naar God, **elk mens doet er toe**. De politiek bleef in Barchem buiten de deur, wel werd omgekeken naar de arbeidende bevolking. Terugkerend waren altijd het luisteren naar elkaar, argumenteren, soms grensoverschrijdend han-

delen; o.a. door de opzet en uitvoering van de zgn. “zakencursussen”. Tijdens deze bijeenkomsten dacht vooral het Rotterdamse bedrijfsleven na over de veranderende wereld en de verhouding tussen kapitaal en arbeid (jaren '30). Dit alles zette Barchem in Nederland op de kaart, er werd ook gesproken over de Barchem Beweging. Deze zakencursussen in de jaren dertig van de vorige eeuw, die in Barchem werden gegeven bij de Woodbrookers, behandelden thema's die nu onder de titel **'Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen'** zouden kunnen vallen.

Wat is nu de blijvende betekenis van Barchem?
Langs de navolgende thema's nam Herman ons bij de hand:

1. **Identiteit:** waarom en waartoe ben ik als mens op aarde. Nog steeds een actueel vraagstuk.
 - 1.1 Mensen worden veel minder bepaald door de kerk, Woodbrookers etc. Nu moeten mensen zelf kiezen en zelf hun leven bepalen. De voorprogrammering is nu weg. Ook bij de vrijzinnigen (VPRO).
 - 1.2 Flexibilisering van de samenleving, ook in het werk. Men hopt tussen banen wat het leven verbrokkelt.
 - 1.3 Multiculturaliteit met nieuwe religies stelt vragen over wat identiteit is. Het populisme dat een soort zekerheid creëert door versimpeling van deze vraagstukken, kan hierdoor opkomen. De Woodbrookers sluiten juist geen mensen uit.
2. **Verantwoordelijkheid:** de vraag naar verantwoordelijkheid wordt steeds belangrijker. We kunnen steeds meer, dus moeten we ook nadenken over wat we daarmee gaan doen. Nadenken als je verantwoordelijk om wilt gaan met de samenleving.
3. **Ontmoeting:** dit is de grondslag van het voorgaande. Voor dialoog over gemeenschappelijke verantwoordelijkheid, zoals Banning dat voorstelde, is o.a. gevoed door

de verschillende gelovigen die bijeen waren in St. Michelsgestel ten tijde van de Tweede Wereldoorlog. Banning bracht mensen hier bij elkaar met de vraag: waar staan wij samen voor na de oorlog. Dit leidde tot ontmoetingen in Barchem en de oprichting van de PvdA. Humanisten werden in Nederland eerst niet geregistreerd, in tegenstelling tot protestanten en rooms katholieken. In Barchem kon men elkaar wel ontmoeten. Belangrijk was het respecteren van elkaar en streven naar sociale gelijkwaardigheid.

Na een korte pauze was er interactie met de deelnemers en Herman Noordegraaf:

4. De ontzuiling heeft plaatsgevonden, zou er een slingerbeweging kunnen optreden? Komt er weer behoefte aan structuur en identiteit? Door de ontzuiling heeft bevrijding, maar ook verwezing plaats gevonden. Fundamentalisme enerzijds neemt toe om onzekerheid door globalisering te hanteren. Het merendeel van ons mensen wil wel gemeenschap, maar niet te knellende banden. Een minder verplichtende gemeenschap. Men wil zich niet meer binden voor jaren, bijvoorbeeld in een bestuur, maar wel losse klussen doen.
5. Er is wel behoefte aan diepere contacten dan alleen via sociale media. Niet willen binden is niet per se vrijblijvendheid. Men denkt erg vanuit 'vind ik het nog leuk, levert het mij nog wat op'. Mensen willen geen verantwoordelijkheid meer nemen, maar meer nuttigheid als motivatie om iets te doen. Wel als vrijwilligers om iets concreets te doen, in plaats van leden die moeten overleggen en met elkaar vergaderen.
6. De PVV en de SP lijken steeds meer op elkaar, beide nationalistisch. Er komen steeds meer verschillen tussen kosmopolieten en nationalisten, zoals de PVV en de SP. De laatsten vaak met een lage opleiding en een laag inkomen.

Deze kloof ontwikkelt zich steeds verder en lijkt een grotere kloof te worden dan die tussen de zuilen: socialisme, liberalisme, katholiek of protestant.

7. Wat drijft mensen nu nog? Wat is je mensbeeld? Minder vanuit het Godsbesef en meer vanuit een persoonlijke motivatie. Men wil wel iets doen om er zelf van te leren, om mensen te ontmoeten etc. Maar wil men er nog over praten? Verantwoordelijkheid en zingeving? Dat vindt nu anders plaats, als voorbeeld werd genoemd ds. Van Zwieten, de oprichter van De Nieuwe Poort in Amsterdam, aan de Zuidas.
8. Welke thema's bespreken jongeren van nu? Ze werken wel aan goede doelen, zijn vooral praktisch en ze willen er zelf wat aan hebben.
9. Algemeen thema is de vraag: hoe wil je dat jouw kinderen jou later herinneren? Hoe is de relatie tussen ouder en kind? Vraag eens aan jongeren wie hen inspireert. Misschien is het nodig een Vader/Zoon of Moeder/Dochter weekend te organiseren.

Slotvraag: Welke groepen zijn er in Nederland nog te vinden voor een ontmoeting zoals die van de Woodbrookers. Daar moeten we met elkaar over nadenken.

De lezing werd plezierig afgesloten met een glas en voldaan ging de groep deelnemers weer de berg af naar auto of OV. Niet nadat Herman Noordegraaf zeer bedankt werd voor deze onderhoudende, maar ook lerende lezing!

*Cees Otto,
met dank aan Nel Voltelen,
Heleen Dake en Irene Goor*

LEZING EN GESPREK EEN VERKORTE WEERGAVE

Frits de Lange

*De roos is zonder waarom
Zij bloeit omdat zij bloeit
Zij geeft geen acht op
zichzelf
Vraagt niet of men naar
haar kijkt*

Angelus Silesius (1624 - 1677)

1. Levenskunst

De ouderdom komt met gebreken, en steeds meer naar mate we ouder worden. De medisch-technologische vooruitgang heeft in dit opzicht een dubbel effect: ze houdt ons langer in leven, maar maakt het langere leven ook zwaarder. De hoge ouderdom wordt voor veel mensen tot een last, zo dat sommigen er liever voor die tijd 'uitstappen'.

Hoe sta jij in het leven in het zicht van de dood?

Kun je je daarop voorbereiden?

En hoe doe je dat dan?

Onze cultuur kan slecht omgaan met deze vragen: moderne mensen staan met de rug naar de dood. Dat is aan de ene kant ook goed: elk mens is tot het einde *levend*. Toch maakt het ons ook monddood, als het erop aankomt. Gelukkig lijkt er een wending plaats te vinden en wordt het sterven steeds meer bespreekbaar. In praktische zin, in overleg met de arts: hoe zal het gaan, en hoe wil ik het liefst dat het gebeurt? En laat ik de dood over mij heenkomen, of neem ik de regie? Maar ook existentieel wordt de dood voorwerp van gesprek: Wat betekent doodgaan voor mij? Ben ik er klaar voor?

Zo leef je naar het einde toe. Ieder mens doet dat op een eigen manier. Zoals je in het leven staat, zo nader je ook de dood.

Kun je doodgaan dan leren, bestaat er ook zoiets als stervenskunst?

De middeleeuwen hadden er een kerkelijk handboek voor, maar wij moeten een eigen weg hierin zoeken. Hoe dan ook, sterven kun je maar één keer doen. Je kunt wel de kunst afkijken van hen die je zijn voorgegaan. Rolmodellen die hebben voorgedaan wat het betekent om tot het einde toe te leven.

Uitsig op die kade

*Nouliks vertolkbaar wat hulle my vertel,
Spreeus, eksters, meene, eende, kraaie, al
Die ywerige dagloners van die wal,
Die reier zo afgetrokke opgestel.*

*Ek mis myself steeds minder. Ek bedoel:
As steeds meer buitendinge my gaan boei
Dan sintels van inwendige gevoel
Tintel dit of ek selfafstotend groei.*

*Vermindering neem waarneembaar toe. Ek hoop
Om te voldoen aan omgekeerde bloei
En leeg genoeg te loop om vol te loop
Met wat vanuit hierbuite binnevloei.*

Elisabeth Eybers, Versamelde gedigte, 626.

Hoe je de hoge ouderdom beleeft hangt af van

- Wat betekenen anderen voor je?
- Wat voor mens ben je?
- Wat heb je allemaal meegemaakt?
- Wat ben je in je ouderdom kwijtgeraakt?
- Waar geloof je in?

En vooral, hoe ervaar je je leven? Als een muziekstuk, een gevangenis, een gevecht met anderen, een boek, een wedstrijd, een zware last, een enorme vrijheid, een Rad van Avontuur, een ...

*Een goed mens kent geen waarom.
'Waarom heb je God lief?'
'Ik weet het niet. Omwille van God'.
--
'Waarom leef je?'
'Echt, dat weet ik niet. Ik leef graag'.*

Meister Eckhart, Preken

2. Stervenskunst

Hoe sterven Nederlanders?

Bijna één op de drie Nederlanders sterft in een ziekenhuis; ruim één op de drie sterft in een verpleeg- of verzorgingshuis; gemiddeld een derde overlijdt thuis, onder wie de helft van alle kankerpatiënten, die samen eenderde van het totaal aantal sterfgevallen vormen.

Hoe vaak vindt euthanasie plaats?

- Per jaar overlijden er in Nederland in totaal ongeveer 140.000 mensen. Bij zo'n 2400 van hen is euthanasie toegepast. Meestal voert de huisarts de euthanasie thuis uit. Zo'n 10.000 mensen sterven door palliatieve sedatie.
- Bij bijna zes op de tien sterfgevallen in 2010 is er een medische beslissing genomen rond het overlijden. In 2,8% van alle gevallen was er sprake van euthanasie... In 2001 bedroeg het percentage 2,5 %. (CBS)

Artsen passen steeds vaker pijn- en symptoombestrijding toe bij patiënten in een terminale fase. Van alle overledenen in 2010 kreeg 36% , 49.600 personen, deze vaak levensverkor-

tende behandeling. Hetzelfde geldt voor palliatieve sedatie (in een toestand van diepe slaap brengen). In 2010 werd dit toegepast bij 12,5% van alle overledenen, een stijging van 8,2% ten opzichte van 2005. (Sterfgevallenonderzoek 2010. Euthanasie en andere medische beslissingen rond het levens-einde. Rapport 10/7/2012)

Hoe praten wij over de dood?

Op basis van de manier waarop mensen bezig zijn met de dood en op basis van hun levensinstelling en waardenoriëntatie, zijn vijf groepen met verschillende visies op het sterven te onderscheiden.

Traditioneel: Vertrouwend, 'Leven na de dood'. (12%)

Modern: Sociaal, 'Bang voor de dood'. (33%)

Rationeel, 'Verdringing van de dood'. (15%)

Postmodern: Proactief, 'Leven met de dood'. (18%)

Onbevangen, 'Leven zonder de dood'. (22%)

3. Voltooid leven

Hoeveel Nederlanders hebben een euthanasieverzoek?

Zo'n 107.000 mensen zijn lid van de Nederlandse Vereniging voor een Vrijwillig Levens-einde (NVVE). Het is aannemelijk dat de meeste van hen een euthanasieverklaring van de vereniging hebben ingevuld. Daarnaast zijn er waarschijnlijk nog duizenden niet-leden, die zelf een verzoek hebben opgesteld. Ruim 80% van de euthanasieverzoeken komt van patiënten met een ongeneeslijke vorm van kanker, die om (hulp bij) het beëindigen van hun leven vragen. De overige verzoeken zijn vooral afkomstig van mensen met neurologische aandoeningen zoals de dodelijke spierziekte ALS en hart- en vaatziekten zoals terminaal hartfalen. Verder stelt een groeiend aantal mensen een euthanasieverzoek op vóórdat ze ziek worden, voor het geval ze in een situatie terechtkomen die ze nu als ondraaglijk en uitzichtloos beschouwen.

Hoofdpunten Wetsvoorstel Schippers

- Ouderen die uitzichtloos en ondraaglijk lijden zonder medische klachten, kunnen hulp krijgen om hun leven te beëindigen, onder strenge voorwaarden.
- Het wetboek van strafrecht wordt aangepast. Hulp bij zelfdoding is onder voorwaarden niet langer strafbaar.
- Net als in de euthanasiewet staat voorop dat de wens van de patiënt weloverwogen, consistent en vrijwillig moet zijn.
- Ouderen die vanwege lichamelijke ouderdomsklachten een stervenswens hebben, kunnen om euthanasie vragen. Het kabinet gaat ouderen voorlichten over criteria.

Om verder te lezen

Okke Jager - *Liever langer leven*

Els van Wijngaarden: *Voltooid leven. Over leven en willen sterven*

19 november 2016

Ineke Koedam

Troostrijke ervaringen bij het levenseinde

De dood is een bij uitstek persoonlijke beleving, gekleurd door eigen ervaringen, overtuigingen en cultuur. Sterven als onderdeel van een cyclus, te vergelijken als de metamorfose van de vlinder, kun je zien als een wezenlijk onderdeel verbonden met dat wat ervoor en erna gebeurt. Je kunt sterven zien als een overgang naar een andere fase. Als wij het sterfproces accepteren zoals zich dat voltrekt, is er wezenlijk betekenis te vinden in deze overgang.

Soms zien we bij stervenden specifieke aanwijzingen, zoals bijzondere bewustzijnservaringen, veranderend gedrag en taalgebruik die ons erop attent maken dat ziekte of ouderdom overgaan in een voorbereiding op de dood.

Een sterfproces kan verlopen via verschillende lagen, bijvoorbeeld visioenen, coincidenties of toevalligheden, klokken die stilstaan, opmerkelijk gedrag van huisdieren, ervaringen van bijzonder licht.

Soms zijn er betekenisvolle ervaringen die mensen lijken aan te sporen om onafgemaakte zaken af te ronden voordat zij sterven.

Of we zien een verlangen naar verzoening, een wachten op de komst of het vertek van betekenisvolle mensen, of een sterke behoefte aan poëzie, of proza of muziek.

Deze zogeheten levenseinde-ervaringen worden als troostrijk en geruststellend ervaren en lijken te duiden op een overgang naar een andere vorm van bestaan. Het lijkt of de angst vermindert of verdwijnt.

Er zijn mensen die het sterven relateren aan de elementen van aarde, water, vuur en lucht. In die volgorde laat het lichaam het leven los. Geen behoefte aan eten, dan geen vocht meer opnemen maar wel loslaten, dan geen passie, geen wil, geen emoties meer, en tenslotte geen adem. Zo lijkt het allemaal als vanzelf te gaan: sterven, onthechten van de aarde.

IMPRESSIE WEEKENDCURSUS

Levenskunst

Datum: 19 - 20 november 2016

Inleiders: Ineke Koedam en Frits de Lange

Nog maar net was ik over de drempel van landgoedhotel Woodbrooke gestapt, of mijn oog viel op een oude dame die gebogen over haar rollator op weg was naar de bibliotheek, waar over levenskunst en levenseinde gesproken zou worden. Bij het neerwaarts gaande trapje vroeg ik haar of ik haar behulpzaam kon zijn. Een vriendelijk gezicht richtte zich naar mij op. Welbespraakt maakte zij mij duidelijk dat zij mans genoeg was het trapje zonder hulp af te dalen en plaats te nemen in de bibliotheek. De rollator werd boven bij het trapje geparkeerd.

Bij de kennismaking van zo'n twintig deelnemers van de cursus bleek zij verreweg de oudste van het gezelschap te zijn. Een broze dame, in de negentig, die zich met de taxi uit Rotterdam naar Barchem had laten vervoeren. Met verwondering keek ik naar haar. De gedachte flitste in mij op, dat ik wel eens te maken kon hebben met een rolmodel uit wat de vierde leeftijd wordt genoemd. Op haar hoge leeftijd, en ondanks de slijtage aan lijf en leden, toonde zij interesse in nieuw te vergaren kennis. Zij hield mij de spiegel voor dat oud worden verlies incasseren is, maar dat je ondanks die verlieservaringen heel goed kunt floreren. Levenskunst in levende lijve.

Ach de ouderen. Zij lopen meer risico te vallen, zeker wanneer de herfst is ingetreden en de bomen hun bladeren op het pad naar de kapel op de Kalenberg hebben uitgestrooid. Het bemoeilijkt de gang naar boven, zo zelfs, dat het bezoek aan de kapel werd afgeblazen. Maar niet getreurd, als oudere kun je ook naar boven vallen, zoals Richard Rohr in zijn boek "Falling upward" beschrijft. Het betekent acceptatie van verlies van gezondheid, maatschappelijke status en partner. Door de crisissen in ons leven heen, door het worstelen met jezelf, kun je bij het ouder worden je ware zelf ontdekken, kun je

leren loslaten, kun je leren inzien dat je er steeds minder toe doet. Het betekent verandering van perspectief in je leven waar sterven bij hoort. Omhoogvallen is betekenisvol ouder worden. Deze visie verwoordde hoogleraar Frits de Lange in de middagsessie als één van de visies op verantwoordelijke ouderdom. Een manier dus om jezelf weer uit te vinden, evenwicht zien te vinden in het leven dat tragiek, vreugde en pijn met zich meebrengt.

Maar er komt onvermijdelijk het moment dat het sterven geblazen is. Zie de dood niet als doel, maar als einde van onze zelfwording, betoogde De Lange. De dood is niet het einde van een voltooid leven. Het leven is nooit voltooid. En als je van voltooid leven wilt spreken, is er eerder sprake van de moeite die mensen met het leven hebben.

Verrijkt met o.a. deze inzichten, zochten wij onze tafel op in restaurant Brasserie Woods. Toevallig kwam ik tegenover mijn rolmodel te zitten. Bij het serveren van een glas wijn zocht de dame in kwestie wanhopig naar het bonnetje waar de ober het bestelde op moest afvinken. Ze kon het niet vinden. Ik bood aan haar glas wijn op mijn bonnetje bij te schrijven. Ze knikte dankbaar. Wij keken elkaar eens goed in de ogen en toostten op onze gezondheid en (zin in) het leven.

Na het voortreffelijke diner werd in de avondsessie aandacht gevraagd voor sterven. Sterven blijkt geen sinecure te zijn. Er is sprake van collectieve angst voor sterven in onze cultuur. Een cultuur die zich kenmerkt door medicalisering in de laatste levensfase. De medicus is veel bezig rond het sterven. Hij kan zijn patiënt verschillende behandelingen bieden. Hij lijkt zelfs tot God gepromoveerd te zijn. Bij het sterven moet hij hulp bieden. Palliatieve zorg en euthanasie behoren tot zijn uitrusting.

Het sterven zelf hebben we niet in onze hand, het onttrekt zich aan onze waarneming. Sterven is dan ook een mysterie, betoogde Ineke Koedam van het Landelijk Expertisecentrum Sterven. Sterven gebeurt aan ons, het is een proces van overgave. In dat proces kunnen zich naast transpersoonlijke ervaringen, zoals visioenen, stil vallende klokken, opmerkelijk gedrag van dieren, ook betekenisvolle ervaringen voordoen.

Voorbeelden daarvan zijn het verlangen naar verzoening, poëzie, religieuze liederen, maar ook het wachten op de komst van betekenisvolle personen. In het stervensproces blijkt er soms ook sprake te zijn van levenseinde-ervaringen, zoals bijna-dood ervaringen. Tijdens deze bijzondere bewustzijns-toestand kun je je eigen reanimatie waarnemen, een tunnel, licht of een levensterugblik ervaren of overleden dierbaren ontmoeten. Deze bewustzijnstoestand kan bijvoorbeeld optreden tijdens een periode van klinisch dood zijn of bij bijna-verdrinking. Deze ervaringen blijken een transformatief karakter te hebben, de angst voor de dood verdwijnt.

Ineke Koedam verwees in dit verband naar de Britse neuropsychiater Peter Fenwick. Voor zover ik haar goed begreep, kan het menselijk bewustzijn lichamelijke dood overleven. Het zijn volgens haar mystieke ervaringen waarbinnen je de ziel kunt positioneren. Het leek mij een nieuw soort geloof, waarbij de mens tijdens het sterven de geest geeft onafhankelijk van de hersenen. Enige scepsis bekreep mij tijdens deze uiteenzetting. Mijn gedachten dwaalden af naar Dick Swaab die mij in zijn boek “Wij zijn ons brein” duidelijk probeerde te maken dat wij geen hersenen hebben, maar dat wij onze hersenen zijn en dat een ziel of geest niet onafhankelijk van de hersenen kan functioneren. Een geheel andere benadering. Vertwijfeld bekreep mij de gedachte waar ik mijn kompas op moet richten, nu ik het grote verhaal van hemelse en eeuwige vergezichten, in relatie tot sterven, ook al achter mij heb liggen. Straks maar een glas bier nemen, dacht ik bij mijzelf. De in de middag door Frits de Lange uitgesproken woorden schoten mij te binnen: “Waarom leef je? Echt dat weet ik niet. Ik leef graag.”

Na de avondsessie wijzigde het gespreksthema. Niet levenskunst tot het einde stond centraal, maar levenskunst na verlies van je partner. Twee deelnemers aan de cursus deelden met mij hun ervaringen. Zij lieten de heftigheid van emotionele pijn zien, hun vertwijfeld zoeken naar een plaats voor het verdriet en bovenal het feit dat zij het laatste stuk van hun leven zonder die vertrouwde ander verder moeten afleggen. Heel bijzonder dat je dat zo open wordt toevertrouwd.

Tegen twaalf uur zocht ik mijn kamer op. Op de gang liep ik mijn rolmodel tegen het lijf. Zij was via de lift gekomen, ik via de trap. We keken elkaar glimlachend aan en wensten elkaar een goede nacht.

De volgende ochtend, de KNMI gaf weercode geel aan, kwamen we in de bibliotheek samen. De stoelen stonden in een kring met in het midden een vaas met bloemen en daar om heen brandende kaarslichtjes. Een haast gewijde sfeer werd daarmee opgeroepen. Onze gastheer Bart van der Elst heette ons opnieuw welkom en herinnerde ons aan de dramatische gebeurtenissen van een jaar geleden in Parijs. Hij las de hartverscheurende brief voor van Antoine Leiris die zijn vrouw bij de aanslag in het concertgebouw de Bataclan verloor. Samen hadden ze een zoontje. Zijn post op Facebook gaf hij de titel “Vous n’aurez pas ma haine”, ofwel vertaald als “Jullie zullen mijn haat niet hebben.”

Diep onder de indruk deden wij in stilte er het zwijgen toe en leverden ons over aan onze gedachten of gebeden. De stormachtige wind geselde buiten de bomen.

De afsluitende bijeenkomst stond in het teken van de angst voor de dood. Eén van de deelnemers had namelijk haar grote angst voor de dood uitgesproken. Haar dramatische verlieservaringen, verlies van partner en vijf kinderen, hebben haar angst voor de dood doen vergroten. Zij vertelde haar verhaal, wij luisterden. Zij dankte ons voor het luisteren. Soms wordt niet meer gevraagd dan te luisteren.

Na de lunch volgde aansluitend het vertrek van de deelnemers. Ik bedankte Bart van der Elst en Marijke Sondorp. Daarna stapte ik op mijn rolmodel af. Zij zat in een stoel op haar taxi te wachten. Wij namen hartelijk afscheid van elkaar. Een broze vrouw, maar een krachtige persoonlijkheid. Ik wenste haar een goede reis en hoopte haar nog eens te ontmoeten. Ik verliet het prachtig gelegen hotel. Woodbrookers. Voor mij een eerste kennismaking, een heel bijzondere. Een ontmoeting met bijzondere mensen.

Foeke Zeilstra

Ds. Willem Banning

Dr. K.H. Roessingh

LEZING OP DE BERG

Emoties en contrasten in muziek. Wat doet het met jou?

Een interactief college door Doris Lignac

Doris Lignac leidde gedurende bijna 30 jaar ensembles, ontwikkelde lesmethodes, gaf deelcolleges en workshops musicologie. Ze gaf presentaties over relaties die er tussen diverse kunsten zijn, zoals Also Sprach Zarathoestra van Richard Strauss, beelden van Munch en de filosofie van Nietzsche. Ze gaf les op de Werkplaats Kindergemeenschap van Kees Boeke. Doris Lignac studeerde Inrichtingswerk met specialisatie muziek.

Datum: 12 maart 2017
Tijd: 14.00 - 16.00 uur
Entree: € 10,00, inclusief koffie/thee in de Kapel
en glas na afloop.
Aanmelden info@woodbrookebarchem.nl of 0573-441734

CURSUSWEEKEND

Zinzoekers zijn zinmakers

Hoe zinnig is vrijzinnig? Door Laurens ten Kate

Laurens ten Kate is verbonden aan de Universiteit voor Humanistiek en daar in 2015 benoemd als hoogleraar Vrijzinnige Religie en Humanisme. Hij ziet vrijzinnigheid als een kernwaarde van onze cultuur. Het is een levenshouding die niet uitgaat van vaststaande waarheden en gekenmerkt wordt door openheid, dialoog en gevoel voor pluralisme. Dit weekend omvat drie dagdelen beginnend op zaterdagochtend om 11.00 uur en eindigt op zondagmiddag na de lunch. Er is veel ruimte voor interactie. Voor wie zich vooraf wil verdiepen in het thema, wordt het boek van de inleider met de titel *Vreemde vrijheid* aanbevolen.

PROGRAMMA

Zaterdag 8 april

vanaf 09.30 uur aankomst
11.00 uur kennismaking in de bibliotheek
12.30 uur lunch
14.00 uur inleiding door Prof. Laurens ten Kate
18.00 uur diner
19.30 uur vervolg middagprogramma, visueel en/of muzikaal

Zondag 9 april

vanaf 08.00 uur ontbijt
09.30 uur stilte
10.30 uur voortgang gesprek met Laurens ten Kate en afsluiting
12.30 uur lunch en aansluitend vertrek

Datum: Zaterdag 8 april 9.30 uur
Zondag 9 april, na de lunch

Inleider: Laurens ten Kate

Gastheer: Dirk Somsen

Prijzen: Slaaphuisje: € 145 p.p.
Hotelkamer 1-persoons: € 170 p.p.
Hotelkamer 2-persoons: € 152 p.p.
Woodbrookersleden ontvangen 10% korting

Aanbetaling: Graag 15 euro overmaken vóór 15 maart op
NL 57 INGB 0000 93 0000

Aanmelden: masondorp@solcon.nl of 0341-353717

Info: Dirk Somsen, 0527-201916

De cursus gaat door bij minimaal twaalf deelnemers.

CURSUSWEEK

Schilderdagen

'Wil je dat alles hetzelfde blijft, dan moet je soms iets veranderen'

Bij mooi weer buiten in de prachtige natuur, bij regen lekker binnen: schilderen en tekenen in en om het Woodbrooke Hotel. 's Morgens experimenteren we met opdrachten, 's middags werkt iedereen naar zijn eigen wensen. Maar beide dagdelen met begeleiding. 's Avonds zien we wel wat we doen, verder werken of iets totaal anders.

-.-.-.-

Datum: Maandag 26 juni, na de lunch
Vrijdag 30 juni, na de lunch
Leiding: Marijke Sondorp
Prijzen: Slaaphuisje: € 500 p.p.
Hotelkamer 1-persoons: € 625 p.p.
Woodbrookersleden ontvangen 10% korting
Aanbetaling: Graag 15 euro overmaken vóór 15 mei op
NL 57 INGB 0000 93 0000
Aanmelden: masondorp@solcon.nl of 0341-353717

Aantal deelnemers minimaal 7 en maximaal 10.

CURSUSWEEKEND

Levenskunst tot op hoge leeftijd

In maart 2015 organiseerde de Vereniging Woodbrookers een weekend met de titel 'De laatste levensfase en het zelfgekozen levenseinde'. Het was een zeer waardevolle bijeenkomst en de behoefte bleek groot om samen verder te praten over 'Hoe doe je dat, het leven 'leven' ook als het naderende levenseinde moeilijk en zwaar wordt?' In het weekend van 19 en 20 november stond dit thema centraal: *Levenskunst tot het einde toe*. In deze WoodbrookersBerichten vind u daar een verslag en impressie van.

Helaas moesten we in dat weekend cursisten teleurstellen vanwege een te groot aantal deelnemers. Daarom zijn wij blij dat we op 11 en 12 november weerom een weekend kunnen organiseren rond dit thema met **Frits de Lange**, **Ineke Koedam-Visser** en gastheer **Bart van der Elst**.

PROGRAMMA

Zaterdag 11 november

vanaf 09.30 uur aankomst
11.00 uur kennismaking in de bibliotheek
12.30 uur lunch
14.00 uur inleiding door Frits de Lange
18.00 uur diner
19.30 uur inleiding door Ineke Koedam

Zondag 12 november

vanaf 08.00 uur ontbijt
09.30 uur stilte
10.30 uur voortgang gesprek
met Bart van der Elst en afsluiting
12.30 uur lunch en aansluitend vertrek

-.-.-.-

Frits de Lange

De ouderdom komt met gebreken, en steeds meer naarmate we ouder worden. De medisch-technologische vooruitgang heeft in dit opzicht een dubbel effect. De hoge ouderdom wordt voor veel mensen tot een last, zo dat sommigen er liever voor die tijd 'uitstappen'. Hoe sta jij in het leven in het zicht van de dood? Kun je je daarop voorbereiden? En hoe doe je dat dan? Onze cultuur kan slecht omgaan met deze vragen: moderne mensen staan met de rug naar de dood. Dat is aan de ene kant ook goed: elk mens is tot aan het einde levend. Toch maakt het ons ook monddood, als het eropaan komt. Gelukkig lijkt er een wending plaats te vinden en wordt het sterven steeds meer bespreekbaar. In praktische zin, in overleg met de arts: hoe zal het gaan, en hoe wil ik het liefst dat het gebeurt? Maar ook existentieel wordt de dood voorwerp van gesprek: wat betekent doodgaan voor mij? Zoals je in het leven staat, zo nader je ook de dood. Kun je doodgaan dan leren, bestaat er ook zoiets als stervenskunst? De middeleeuwen hadden er een kerkelijk handboek voor, maar wij moeten een eigen weg hierin zoeken. Je kunt wel de kunst afkijken van hen die zijn voorgegaan.

Frits de Lange, ethicus en theoloog, is verbonden aan de Protestantse Theologische Universiteit, vestiging Groningen. Tevens is hij hoogleraar in Stellenbos in Zuid Afrika.

Ineke Koedam-Visser

De dood is een bij uitstek persoonlijke beleving, gekleurd door ervaringen, overtuigingen en cultuur. Specifieke aanwijzingen in bewustzijn, veranderend gedrag en taalgebruik maken ons erop attent dat ziekte of ouderdom overgaan in een voorbereiding op de dood. Ineke vertelt over hoe een sterfproces kan verlopen en hoe betekenis kan worden gevonden in sterven. Zij wijst op de gelaagdheid van het stervensproces, op visioenen, coincidenties, ongewone transcendente fenomenen en betekenisvolle ervaringen die mensen lijken aan te sporen om onafgemaakte zaken af te ronden voordat zij sterven.

Ineke Koedam studeerde aan de Universiteit voor Humanistiek, werkt in een hospice, begeleidt werkers in de terminale zorg en is mede-oprichter van het Landelijk Expertisecentrum Sterven.

Datum:	Zaterdag 11 november, 9.30 uur
	Zondag 12 november, na de lunch
Inleiders	Frits de Lange Ineke Koedam-Visser
Gastheer:	Bart van der Elst
Prijzen:	Eenvoudige kamer 1-persoons: € 145 p.p. Luxe kamer 1-persoons: € 170 p.p. Luxe kamer 2-persoons: € 152 p.p. Woodbrookersleden ontvangen 10% korting
Aanbetaling	Graag 15 euro overmaken vóór 15 oktober op NL 57 INGB 0000 93 0000
Aanmelden	masondorp@solcon.nl of 0341-353717
Info	Bart van der Elst, 0343-413039

De cursus gaat door bij minimaal twaalf deelnemers.

Wat en wie bij de Woodbrookers?

Wanneer mensen voor het eerst de naam Woodbrookers horen, vragen zij altijd om nader uitleg. De naam van de vereniging zegt inhoudelijk niets over het doel. Woodbrooke is een landgoed bij Birmingham, waar de Quakers bij elkaar komen. Leidse studenten theologie en filosofie zijn daar aan het begin van de vorige eeuw op bezoek geweest. Zij waren zeer onder de indruk van de open sfeer tijdens de conferenties en de rust om met elkaar te discussiëren over de zin van het leven en de verantwoordelijkheid voor de maatschappij. Zij hebben daarnaast ervaren hoe het is om met elkaar stil te zijn. Dat wilden zij in Nederland ook. En zo zijn Karel Roessingh en later diens leerling Willem Banning voortrekkers geweest van het werk van de Woodbrookers.

Ter illustratie een deel van de statuten van de Vereniging Woodbrookers Barchem:

NAAM, ZETEL EN DUUR

Artikel 1

1. De vereniging draagt de naam 'Woodbrookers Barchem'.
Zij is opgericht onder de naam 'Vereeniging Woodbrookers in Holland' op acht en twintig december negentienhonderd acht. Zij is voortgekomen uit het Quakersettlement Woodbrooke.
2. De vereniging heeft haar zetel te Barchem, gemeente Lochem.
3. De vereniging is aangegaan voor onbepaalde tijd.

DOEL EN MIDDELEN

Artikel 2

De vereniging heeft tot doel door onderlinge ontmoeting in een geest van openheid, religieuze verbondenheid en maatschappelijk betrokken zijn bij te dragen aan persoonlijke

verdieping en aan bezinning op de maatschappelijke verantwoordelijkheden.

Artikel 3

Zij tracht dit doel te bereiken door:

- a. het houden of doen houden van cursussen, retraites, lezingen en besprekingen;
- b. het leggen en onderhouden van contacten met verwante instellingen en het deelnemen aan samenwerkingsverbanden terzake;
- c. het leggen en onderhouden van internationale contacten;
- d. de uitgave van geschriften;
- e. alle andere wettige middelen, die aan het doel bevorderlijk kunnen zijn.'

Die sfeer tijdens de cursussen wordt gekenmerkt door een ondogmatische houding. De Vereniging heeft allerlei lijnen naar maatschappelijke groepen, maar valt niet onder auspiciën van een geloofsrichting of politieke overtuiging. In het verleden zijn er in Barchem allerlei conferenties geweest van vrijdenkers en voormannen, die zich bij de Woodbrookers terugtrokken om zich te bezinnen op fundamentele besluiten. Maar de besluiten voor het oprichten van een politieke partij, of een omroepvereniging, werden wel bij maar nooit namens de Woodbrookers genomen.

Dat samen praten over belangrijke keuzes in ieders persoonlijk leven gebeurt nog steeds in Barchem, lees hiervoor het programma!

Over het lidmaatschap van de Vereniging Woodbrookers Barchem

Als u zich wilt aansluiten bij de vereniging bent u van harte welkom als aspirant-lid.

- U ontvangt de periodieke nieuwsuitgave van de Woodbrookers
- U ontvangt een reductie van 10% bij deelname aan cursussen van de Woodbrookers
- U betaalt een jaarcontributie van € 32,50

Na een jaar kunt u lid met stemrecht worden.

U gaat dan € 65,- betalen.

En als u geen lid wilt worden, of wilt blijven, maar u draagt het werk van de Woodbrookers wel een warm hart toe, dan kunt u voor € 25,- per jaar donateur worden. In dat geval wordt u net als de leden op de hoogte gehouden van het verenigingswerk, alleen krijgt u geen korting bij deelname. U kunt zich bij de administratie aanmelden.

Mutaties

Mutaties per 1 maart 2017

Overleden

- * M. de Jonge - Leiden
- * M.T. van Kooten-van Oosten - Apeldoorn
- * J. Verhagen - Laren

Verhuisd

- * Lyde de Graaf van Barchem naar Velp

Bedankt voor het (aspirant)lidmaatschap

- * J.W. de Borst-Bouwman - Zwolle
- * B.M.S. van der Elst-Druif - Doorn
- * H. Hansson - Ruurlo
- * H. Hartogs - Utrecht

Aangemeld als donateur

- * H. Hansson - Ruurlo
- * H. Hartogs - Utrecht

Legaat of erfstelling

Wie de Vereniging Woodbrookers Barchem een warm hart toedraagt, kan ons werk steunen met een legaat of erfstelling. De Vereniging Woodbrookers Barchem is een zelfstandige rechtspersoon. Het maken van een legaat of erfstelling geschiedt bij testament. Een beschikking ten behoeve van de Vereniging Woodbrookers Barchem kan bijvoorbeeld luiden: 'Ik legateer, vrij van rechten en kosten, aan de Vereniging Woodbrookers Barchem een bedrag van euro ...' Het is mogelijk aan een dergelijke beschikking een bepaalde bestemming te verbinden.

Zij die een schenking aan onze vereniging willen doen, kunnen over de vorm waarin dit kan geschieden contact opnemen met Ariepieter Versloot, telefoon 0299-655557.

Colofon

WoodbrookersBerichten

Tijdschrift van de Vereniging Woodbrookers Barchem.
ISSN 2405 -5638. Verschijnt twee maal per jaar.

Administratie

Peppelerweg 21, 3881 XJ Putten
Telefoon 0341-353717
E-mail: adm@woodbrookers.nl
Website: www. woodbrookers.nl

Opgave voor cursussen

Opgeven kan per post: Peppelerweg 21 3881 XJ Putten, per telefoon 0341 -353717, of per e-mail masondorp@solcon.nl, o.v.v. de cursusnaam en door een gedeelte van de cursusprijs ad € 15,00 als inschrijfgeld over te maken op rekeningnummer NL57 INGB 0000 9300 00 van de Vereniging Woodbrookers Barchem. De cursussen vinden plaats in het Woodbrooke Hotel Woodbrookersweg 1, 7244 R.B Barchem
Telefoon 0573 - 441734

Bestuur vereniging

Marijke Sondorp (voorzitter), Bart van der Elst,
Machteld Heslinga-Kooij

Redactie WoodbrookersBerichten

Marijke Sondorp

Kopij WoodbrookersBerichten

Peppelerweg 21, 3881 XJ Putten
Telefoon 0341-353717
masondorp@solcon.nl

Vormgeving

Mans57, Lochem, 06 5168 2755

Vereniging Woodbrookers Barchem

Al in 1913 werden er cursussen georganiseerd op het landgoed in Barchem, waar kort daarna het Woodbrookershuis verrees. Nog steeds organiseert de Vereniging Woodbrookers Barchem een eigen cursusprogramma. Het accent ligt op levensbeschouwelijke, culturele en maatschappelijke verdieping.